

*Магальяс Анастасія Ігорівна, Арич Михайло Іванович*  
**Науковий керівник:** Удовенко Віра Володимирівна

## **ОСОБЛИВОСТІ І СПЕЦИФІКА ФІНАНСУВАННЯ КРАЇН-ЧЛЕНІВ МВФ У ДОКРИЗОВИЙ І КРИЗОВИЙ ПЕРІОД (2006 – 2008 РОКИ)**

### **Постановка проблеми**

Головна функція МВФ полягає в наданні кредитів країнам, які мають проблеми з дефіцитом платіжного балансу, що надає можливість національним органам грошово-кредитного регулювання реструктурувати власні міжнародні резерви, стабілізувати грошову одиницю, здійснювати виплати по імпорту та відновити стабільність на грошово-кредитному ринку. Кредити МВФ є досить дешевими і спокусливими для уряду, однак сьогодні значно зменшилися обсяги кредитування країн, що є вкрай небажаним для Фонду. Зараз спостерігається тенденція, коли країни намагаються все менше брати кредити і виходити і після кризового становища самостійно.

### **Актуальність дослідження**

В умовах сучасних глобалізаційних процесів співпраця фінансових інститутів та національних економік все більше поглиблюється та інтегрується. Особливо актуальним під час кризи і після кризового періоду є співробітництво органів державного управління із МВФ. Саме тому метою нашої статті є висвітлення практики Фонду стосовно надання кредитів країнам, а також аналіз кредитів у передкризовий і кризовий період (2006-2008 роки).

### **Аналіз останніх досліджень і публікацій**

У науковій літературі недостатньо досліджень із цієї теми (слід відзначити працю Салтинського В.В. [10]), однак вдосталь статистичної інформації, зокрема на офіційному сайті МВФ. Під час написання роботи використовувалися також такі літературні джерела таких авторів: Кучик О.С. [2], Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. [3], Мозговий О.М. [4], серед використаних джерел із періодичних видань - Круглик С., Єременко О. [8], Салтинський В.В. [10].

## Виклад основного матеріалу

Перед отриманням кредиту керівні органи кожної країни повинні конкретизувати окремі напрямки економічної політики. Ця програма з детальною конкретизацією заходів складається національними органами державного регулювання відповідної країни під час консультацій з МВФ, після чого передається на розгляд Виконавчій владі Фонду у вигляді Листа про наміри. Після ухвалення угоди Виконавчою владою починається виплата кредиту у вигляді траншів – часткових виплат у міру реалізації встановленого механізму фінансування. Разом із тим слід сказати, що фінансування у вигляді кредитів МВФ, сприяє підвищенню довіри до національних органів державного регулювання, зокрема монетарного, так як діє буфер проти майбутніх потрясінь [10, 60-65].

Розглянемо більш детально кредитне фінансування МВФ економік різними механізмами фінансування. По-перше, будь-який механізм кредитування – це сума коштів, що визначається в залежності від розміру квоти, а відповідно і від розміру голосів конкретної країни в загальному Фонді голосів. Тому країни, що мають найбільшу кількість голосів у Фонді отримують більші суми кредитів на основі спеціальних механізмів фінансування, а відповідно країни із меншими кількостями голосів і меншими резервними частками у Фонді – отримують кредити на менші суми відповідно звичайними і пільговими механізмами фінансування. Ми можемо розглянути динаміку кредитів і виданих позик протягом 2006-2008 фінансових років (табл. 1):

Таблиця 1

Кредити і видані позики протягом 2006-2008 фінансових років, в млн. СДР [13]

| Вид кредиту                                             | 2006   | 2007  | 2008  |
|---------------------------------------------------------|--------|-------|-------|
| 1                                                       | 2      | 3     | 4     |
| Кредитні транші                                         | 11,317 | 6,205 | 4,985 |
| Програми розширеного фінансування                       | 7,477  | 0,717 | 0,647 |
| Політика розширеного доступу                            | 0,268  | 0,262 | 0,167 |
| Компенсаційне фінансування і надзвичайна кредитна лінія | 0,084  | 0,079 | 0,039 |
| Механізм додаткового фінансування                       | 0,081  | 0,07  | 0,029 |
| Всього наданих кредитів                                 | 19,227 | 7,333 | 5,867 |

Як видно із таблиці найбільше було видано кредитних позик у вигляді кредитних траншів протягом аналізованих років. Однак поступово розмір наданих позик зменшується, це насамперед пов'язано із змінами у Світовій фінансовій системі.

Таблиця 2

Аналіз наданих кредитів і позик протягом 2006-2008 фінансових років,  
в млн. СДР[13]

| Вид кредиту                                             | Відхилення звітної періоду (+;-) ,<br>тис. СДР |        | Відносне відхилення звітної<br>періоду від (+;-), % |        |
|---------------------------------------------------------|------------------------------------------------|--------|-----------------------------------------------------|--------|
|                                                         | 2006                                           | 2007   | 2006                                                | 2007   |
| 1                                                       | 2                                              | 3      | 4                                                   | 5      |
| Кредитні транші                                         | -6,332                                         | -1,22  | -59,95                                              | -19,66 |
| Програми розширеного фінансування                       | -6,801                                         | +0,041 | -90,96                                              | -5,72  |
| Політика розширеного доступу                            | -0,101                                         | -0,095 | -37,69                                              | -36,26 |
| Компенсаційне фінансування і надзвичайна кредитна лінія | -0,045                                         | -0,04  | -53,57                                              | -50,63 |
| Механізм додаткового фінансування                       | 0,052                                          | -0,041 | -64,19                                              | -58,57 |
| Всього наданих кредитів                                 | -13,36                                         | -1,466 | -92,59                                              | -19,99 |

Отже, отримана таблиця кількісно визначає зміну обсягу наданих кредитів. Як ми бачимо із таблиці таке різке зниження обсягів наданих кредитів негативно впливає і на сам Фонд і на країни, які отримали кредити у 2006-2008 роках. У 2006 з'явилися перші провісники кризи – дефіцити торговельних балансів, зниження обсягу виробництва, високий рівень інфляції, згубно вплинули на економіки країн. Тому у 2006-2007 роках зріс попит на кредити і кредитні механізми. Розглянемо використання кредиту найактивнішими їх споживачами (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка споживання кредиту найбільшими позичальниками МВФ та їх відсотки від загальної кількості кредитних виплат протягом 2006-2008 фінансових років, в млрд. СДР[13]

|                                 | 2006 ФР |      | 2007 ФР |      | 2008 ФР |      |
|---------------------------------|---------|------|---------|------|---------|------|
|                                 | Сума    | %    | Сума    | %    | Сума    | %    |
| Найбільші споживач кредиту      | 8,898   | 46,3 | 5,237   | 71,4 | 4,180   | 70,9 |
| 3 найбільших споживачі кредиту  | 15,347  | 79,8 | 6,020   | 82,1 | 4,910   | 83,3 |
| 5 найбільших споживачів кредиту | 16,738  | 87,1 | 6,581   | 89,7 | 5,319   | 90,2 |

Серед цих країн в 2006 році найбільшими позичальниками були (в порядку зростання): терція, Індонезія, Уругвай, Україна, Сербія і Македонія. У 2007 році – Турція, Україна, Домініканська республіка, Ірак та Судан, і у 2008 році – Турція, Домініканська республіка, Ліберія, Судан і Україна.

Зупинимося на трьох найпоширеніших механізмах фінансування: “стенд-бай”, розширене фінансування і боротьби із бідністю, економічного зростання і засобів усунення зовнішніх потрясінь (PRGF-ESF).

Найпоширенішим механізмом фінансування є кредитування “стенд-бай” (табл. 4).

Таблиця 4

Розміщені в Загальному рахунку ресурсів механізми кредитування “стенд-бай” 2006-2008 фінансові роки, в тис. СДР[13]

| Країна-член         | Вид домовленості    | Дата затвердження | Затверджена сума |
|---------------------|---------------------|-------------------|------------------|
| Вірменія            | 28-міс. “стенд-бай” | 06.03.09          | 368.000          |
| Білорусія           | 15-міс. “стенд-бай” | 12.01.09          | 1618.100         |
| Коста-Ріка          | 15-міс. “стенд-бай” | 11.04.09          | 492.300          |
| Сальвадор           | 15-міс. “стенд-бай” | 16.04.09          | 213.900          |
| Грузія              | 18-міс. “стенд-бай” | 15.09.08          | 477.100          |
| Гватемала           | 18-міс. “стенд-бай” | 22.04.09          | 630.600          |
| Венгрія             | 17-міс. “стенд-бай” | 06.11.08          | 10537.500        |
| Ісландія            | 24-міс. “стенд-бай” | 19.11.08          | 1400.000         |
| Латвія              | 27-міс. “стенд-бай” | 23.12.08          | 1521.600         |
| Монголія            | 18-міс. “стенд-бай” | 1.04.09           | 153.300          |
| Пакистан            | 23-міс. “стенд-бай” | 24.11.08          | 5168.500         |
| Сербія              | 15-міс. “стенд-бай” | 16.01.09          | 350.800          |
| Сейшельські острови | 24-міс. “стенд-бай” | 14.11.08          | 17.600           |
| Україна             | 24-міс. “стенд-бай” | 5.11.08           | 11000.000        |
| Всього надано       | -                   | -                 | 34249.300        |

Особливістю цього механізму є і те, що в разі, якщо країна не використала всієї суми кредиту або дефіцит платіжного балансу скоротився до прийняттого розміру, країна повертатиме кредит і відсоток на нього лише від тієї суми, яку вона використала, а не до загальної наданої суми. Як ми бачимо із таблиці кредити такого типу зазвичай використовують країни із низько розвиненою економікою, оскільки вони: по-перше, є короткостроковими, а по-друге, є механізмами екстреного фінансування. Україна і Венгрія є найбільш

масштабними позичальниками такого механізму [3, 248-250]. Іншим кредитним механізмом, що належить до загальних механізмів фінансування є механізм розширеного фінансування (табл. 5).

Таблиця 5

Надані кредити за загальним механізмом розширеного фінансування протягом 2006-2008 фінансових років, в тис. СДР[13]

| Країна-член МВФ | Дата розміщення | Дата повного погашення | Затверджена загальна сума | Фактично виплачено |
|-----------------|-----------------|------------------------|---------------------------|--------------------|
| Албанія         | 01.02.06        | 31.01.09               | 8,523                     | 2,435              |
| Ліберія         | 14.03.08        | 13.03.11               | 342,768                   | -                  |
| Всього          | -               | -                      | 1180,019                  | 2,435              |

Підставою для звернення країни до МВФ з проханням про надання кредиту в рамках розширеного кредитування є серйозні порушення рівноваги платіжного балансу, які були спричинені несприятливими структурними змінами в виробництва, торгівлі або цін.

Іншим поширеним механізмом фінансування є механізм боротьби із бідністю, економічне зростання і засоби усунення зовнішніх потрясінь (PRGF-ESF). Розглянемо статистичні дані за країнами, що користуються кредитами такого типу (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка загальної суми фінансування механізмами боротьби із бідністю, економічного зростання і засобів усунення зовнішніх потрясінь (PRGF-ESF) протягом 2006-2008 фінансових років, у тис. СДР[13]

| Країна-член                       | Дата затвердження | Дата повного погашення | Затверджена сума | Фактично використано |
|-----------------------------------|-------------------|------------------------|------------------|----------------------|
| Афганістан                        | 26.06.06          | 25.01.09               | 81.000           | 33.900               |
| Албанія                           | 01.02.06          | 31.01.09               | 8.523            | 2.435                |
| Центральна Африканська республіка | 22.12.06          | 21.12.09               | 36.200           | 15.500               |
| Гамбія                            | 21.02.07          | 20.02.10               | 14.000           | 8.000                |
| Гренада                           | 17.04.06          | 16.04.09               | 10.530           | 8.970                |
| Гуана                             | 21.12.07          | 20.12.10               | 48.195           | 41.310               |
| Гаїті                             | 20.11.06          | 19.11.09               | 73.710           | 30.140               |
| Ліберія                           | 14.03.08          | 13.03.11               | 239.020          | 31.760               |
| Мадагаскар                        | 21.07.06          | 20.07.09               | 54.990           | 23.566               |
| Мавританія                        | 18.12.06          | 04.05.09               | 16.100           | 7.720                |
| Молдова                           | 05.05.06          | 04.05.09               | 110.880          | 34.320               |
| Нікарагуа                         | 05.10.07          | 04.10.10               | 71.500           | 59.600               |
| Всього                            | -----             | -----                  | 764.648          | 297.491              |

Механізм боротьби із бідністю, економічного зростання і засобів усунення зовнішніх потрясінь (PRGF-ESF) є другим за обсягом наданих позик кредитом, що надається країнам.

### **Висновки**

Автори проаналізували обсяги наданих кредитів і траншів, як виявилось, протягом аналізованих років загальний об'єм наданих кредитів скоротився: якщо порівнювати базовий рік із 2006 фінансовим роком – зменшення на 13,36 млн. СДР, що становить зменшення наданих кредитів на 92,59%, і якщо порівнювати базовий рік із 2007 фінансовим роком – то зменшення відбулося на 1,466 млн. СДР, що становить – 19,99%. Значне скорочення кредитних позик, як ми зазначали пов'язане як із змінами у Світовій фінансовій системі, так із кризою, яка по-різному протікала в різних країнах, а в деяких ще й не закінчилася.

### **Список використаних джерел**

1. Боринець С. Міжнародні фінанси: підручник. – К.: Знання – Прес., 2002.- 311 с.
2. Кучик О.С. Міжнародні організації: навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Знання, 2007. – 749 с.
3. Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. Гроші і кредит: навч. посібник. – Львів: Новий світ. – 2000, 2007. – 432 с.
4. Мозговий О.М. Міжнародні фінанси: навч. посібник / О.М. Мозговий, Т.Є. Оболенська, Т.В. Мусієць та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 504 с.
5. Румянцев А.П. Міжнародна економіка: підручник /А.П. Румянцев, Г.Н. Климко, В.В. Рокоча та ін.; За ред. А.П. Румянцева. – 2-ге вид., випр., і доп. – К.: Знання, 2004. – 449 с. – (Вища освіта ХХІ століття)
6. Савлук М.І. Гроші і кредит: підручник – 4-те вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.
7. Шемет Т.С. Міжнародні фінанси: підручник/ За заг. ред. А.А.Мазаракі.- К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2000. – 336 с.
8. Круглик С., Єременко О. Проблеми реформування управління Міжнародним валютним фондом/ Круглик С., Єременко О.// Вісник НБУ. – 2009. - №1. – С. 50-53
9. Круглик С., Єременко О. Міжнародний валютний фонд перед новими викликами/ Круглик С., Єременко О.// Вісник НБУ. – 2008. - №3. – С. 8-13
10. Салтинський В.В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом/ Салтинський В.В.// Фінанси України. – 2009. - №2. – С. 60-65
11. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2007/eng/pdf/ar07supp.zip> - Annual Report of the Executive board for the Financial Year Ended April 30. 2007; Virtual CD: Supplementary material from the 2007 Annual Report; available for download as a zip file
12. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2008/eng/pdf/ar08CD.zip> - Virtual CD: Supplementary material from the 2008 annual Report – Download ZIP file
13. <http://www.imf.org> – Офіційний сайт МВФ